

o. d. z.), skupnem osebnemu in imovinskem pravu. Brez sistematske zveze z drugimi instituti je namestitev code civila (čl. 2219—2217), ruskega svoda in posebnega blg. zakona o davnosti. Napačno uvršča črnogor. imov. zak. določbe o zastaranju (čl. 625 sled.) med načine ugašanja obveznosti, ker obveznosti niso edine zastaranju podvržene pravice. — Idealna bi bila ureditev zastaranja v tistem oddelku splošnega dela, ki bi združeval določbe o civilnopравни zaščiti (o pravnih korektivih zoper civilno nepravo), in sicer v pododdelku o ugašanju te pravne zaščite; to izhaja iz nižje reproduciranega pojma zastaranja.

P o j e m. — Brez potrebe se ukvarjajo primerjane zakonodaje tudi s pojmom zastaranja, ki ne spada med norme. § 1451 o. d. z. označuje zastaranje kot »zgubo pravice, ki se ni izvrševala v zakonito določenem času«; slično čl. nač (§ 1273): »z zastaranjem prestajajo pravice«. Code civil (čl. 2219), črn. imov. z. (čl. 950) in blg. z. nazivajo zastaranje »sredstvo, osvoboditi se (kakega dolga) po poteku izvestnega časa«. Iz vseh teh definicij bi izhajalo, da je poškodovana pravica neposredni predmet in njeno ugašanje učinek zastaranja, kar pa ni v skladu z našimi izvajanji. Po teh je zastaranje ugašanje (prestanek) zakonitega sredstva za prisilno realiziranje poškodovanih pravic, in sicer pri kršitvah ugašanje zahtevka, pri samopoškodbah možnosti povzema izvrševanja pravice. Poškodovana pravica je prizadeta le posredno, ker se odslej ne da več prisilno realizirati, pa pa še prostovoljno.

Ustna obtožba v postopku pred okrožnim sodiščem.

Dr. Avgust Munda.

Čim je končan pripravljalni postopek, se nadaljuje postopek na okrožnem sodišču le, če vloži upravičeni tožilec obtožnico (§ 202., prvi odst., k. p.). Zgolj v postopku zoper mlajše maloletnike je predpisana formalna obtožnica le tedaj, če gre za zločinstvo, kolikor ni že s poizvedbami nedvomno ugotovljeno, da mlajši maloletnik ni zrel, pojmiti narave in pomena svojega dejanja in ravnati po tem pojmovanju (§ 442., drugi odst., k. p.).

Obtožnica je pismen predlog upravičenega tožilca, naj se odredi glavna razprava na okrožnem sodišču. Zakon izrečno odreja, da bodi obtožnica pismena; tožilec sme namreč vložiti obtožnico le tako, da jo spisano izroči sodišču (§ 203. k. p.) v toliko izvodih, da dobi vsak obdolženec po enega in da ostane še en izvod za sodne spise (§ 202., četrti odst., k. p.). Iz tega izvira, da ni dovoljeno vlagati obtožnic na zapisnik; določba prvega odstavka § 86. k. p. o obliki izjav pravnih strank torej ne velja za obtožnice, ker odreja § 202., prvi odst., k. p., izjemo k tej določbi¹ (arg.: . . . . . »po podnetoj optužnici« . . . . .).² Izjemoma dovoljuje kazenski postopnik, da sme tožilec tudi v postopku na okrožnem sodišču namesto pismene obtožnice podati ustno obtožbo. Zakon pozna štiri take primere:

I. če se razkrije pri glavni razpravi novo kaznivo dejanje obtoženčevo (§ 266. k. p.),

II. če zagreši kdo med glavno razpravo novo kaznivo dejanje (§ 234. k. p.),

III. če zahteva obtoženec med glavno razpravo, naj se kaznuje tudi zasebni tožilec, ker mu je razžalitev vrnil (§ 51., peti odst., k. p.) in

IV. če se pretvori okrožno kot prizivno sodišče v sodišče prve stopnje in sodi nato o zločinstvu, o katerem je poprej pogrešno sodilo sresko sodišče (§ 407., drugi odst., k. p.).

Te primere si hočemo nekoliko natančneje ogledati:

K I.

Če se med glavno³ razpravo »razkrije« še drugo⁴ obtoženčevo kaznivo dejanje⁵, mora (!) upravičeni tožilec podati

¹ Lohsing 234, Marković 261.

Praksa se ne ravna točno po določbi § 202., prvi odst., k. p.; sodišča često sprejemajo v stvareh deliktov, ki se preganjajo po zasebni obtožbi, obtožnice na zapisnik in napravljajo nato uradoma potrebno število »prepisov« (zakon govori v § 202., četrti odst., k. p., le o »izvodih« obtožnice), da jih izroče obdolžencem. Tej praksi sicer ni oporekati, vendar ne ustreza besedilu zakona.

² To ne velja za ugovor zoper obtožnico (§ 204., peti odst.) in za pravne leke (§ 325., prvi odst., k. p.).

³ ali ustno razpravo (§ 385. k. p.) pri sreskem sodišču; za prizivno razpravo § 266. k. p. ne velja. Če se torej razkrije pri prizivni razpravi drugo dejanje obtoženčevo, tožilcu ni treba pridržka po § 284., prvi odst.,

radi tega dejanja ustno obtožbo,⁶ ker je sicer prekludiran;⁷ ta obtožba, ki mora biti konkretizirana, ker nadomestuje pismeno obtožnico, se zapiše v zapisnik. Iz besed »koje je odkriveno u toku glavnog pretresa« izvira, da je dovoljena ustna obtožba le radi kaznivih dejanj, o katerih tožilec še ni vedel pred razpravo.⁸ Če je bilo kaznivo dejanje tožilcu že znano v pripravljalnem postopku in če ga tožilec name-noma ali pomotoma ne omenja v obtožnici, je kazenski postopek glede tega dejanja končan, tudi če glede njega ni podal ustavitvene izjave (§ 359., šte. 2, k. p.). V tem primeru torej tožilec ne more več podati ustne obtožbe pri glavni razpravi; če bi pa sodišče obsodilo obtoženca na podstavi take nepravilne obtožbe, bi kršilo zakon (§ 337., šte. 1, č k. p. — res judicata).

Če je torej vedel tožilec za kaznivo dejanje že pred glavno razpravo, mora vložiti za to dejanje že pred razpravo pismeno obtožnico v smislu določb §§ 202., 203. Če je n. pr. zagrešil obdolženec dvoje kaznivih dejanj, od katerih se kaznuje eno z zaporom do enega leta in preganja po službeni dolžnosti, drugo pa z zaporom do petih let in preganja po zasebni tožbi (n. pr. § 301., tretji odst., k. z.), mora

k. p., pač pa pri razpravi po § 407., drugi odst., k. p., ker sodi v tem primeru prizivno sodišče kot sodišče prve stopnje (§ 410., četrti odst., k. p.).

⁴ Postopka po §§ 266., 284. k. p. ni treba, če se pojavijo pri glavni razpravi zgolj poedini novi znaki prvotnega kaznivega dejanja, ki je že predmet pismene obtožnice. Če se pa sodišče (senat trojice) prepriča, da ima kaznivo dejanje znake zločinstva, o katerem naj sodi senat petorice (§ 75., šte. 1., k. p.), prekine razpravo in se pojači na senat petorice, ki izvede razpravo na novo (§ 278. k. p.).

⁵ Izraz »kaznivo dejanje« mišljen v pomenu, kakor rabi § 61. k. z.; določba § 266. k. p. velja le za realni, ne pa za idealni stek (§ 273., drugi odst., k. p.).

⁶ Določba § 266. k. p. je osnovana na načelu materialnega prava (§§ 62.—64. k. z.), da je o vseh obdolžitvah izreči enotno kazen, in na načelu koneksitete, da je v takem primeru izvesti enoten postopek in izreči eno sodbo (§§ 20., drugi odst., 286. k. p.). Radi tega mora vsak tožilec, ki prisostvuje razpravi, podati v primeru § 266. k. p. ustno obtožbo v smislu § 266. k. p., sicer je prekludiran.

⁷ Če državni tožilec ne poda ustne obtožbe, sme to storiti zasebni udeleženec (§ 269., tretji odst., k. p.), ki se sme v tem primeru (§ 266. k. p.) pridružiti kazenskemu postopku tudi med glavno razpravo, in to kljub določbi § 295., četrti odst., k. p.

⁸ V tem se razlikuje § 266. k. p. od § 263. avstr. k. p.

vložiti državni tožilec tudi za oficijalni delikt formalno (pismeno) obtožnico po § 202. k. p. Po gori navedenem bi bilo zgrešeno, ako bi podal zgolj pri glavni razpravi ustno obtožbo.⁹ Pismena obtožnica pa je potrebna tudi še iz drugega razloga; če je namreč ista oseba osumljena več kaznivih dejanj, za katera so pristojna različna sodišča, je pristojno za vsa ta kazniva dejanja ono sodišče, ki je pristojno za najtežje teh kaznivih dejanj. To sodišče pa izvede o vseh teh dejanjih »enoten postopek in izreče eno sodbo po predpisih, ki veljajo za to (!) sodišče« (§ 20., drugi odst., k. p.). Ker veljajo za okrožno sodišče glede obtožnega postopka določbe §§ 202.—211. k. p., zahtevek državnega tožilca v smislu § 375., števil. 1., k. p. v tem primeru ne zadoštuje, ker ga je moči podati zgolj pri sreskem sodišču (§ 9., drugi odst., k. p.), pri okrožnem sodišču pa se nadaljuje kazenski postopek, čim je pripravljalni postopek končan, le če vloži tožilec formalno obtožnico (§ 202., prvi odst., k. p.). Edino sredstvo, s katerim bi se mogel državni tožilec ogniti v tem primeru pismeni obtožnici, bi bila izločitev; ta pa je mogoča po § 22., prvi odst., k. p., le do glavne razprave. Taka izločitev pa ne bi bila umestna, ker mora sodišče kljub izločitvi izreči o obeh kaznivih dejanjih enotno kazen (§§ 62., 64. k. z.)¹⁰ in enotno sodbo (§ 20., drugi odst., k. p.). To novo sodbo izreče po § 286., tretji odst., k. p. sodišče prve stopnje, ki je pristojno za ono kaznivo dejanje, za katero določa zakon težjo vrsto kazni, pri isti vrsti pa večjo mero kazni. Če bi se pa dejanje vendarle izločilo (§ 22. k. p.), je priporočati, da počaka sodišče, ki je po § 286.,

⁹ § 266. k. p. za ta primer ne velja, ker se dejanje ni »razkrilo med glavno razpravo«.

¹⁰ Sodišče izreče enotno kazen tudi tedaj (§ 64. k. z., § 286., drugi odst., k. p.), če izreče ena ali če izrečeta obe sodbi denarno kazen; v določbi § 64. k. z. je citiran ne le § 62. k. z., marveč tudi § 63. k. z. Praktična posledica združitve obeh denarnih kazni (kumulacija) je zgolj ta, da se združita obe sodbi v eno (§§ 20., drugi odst., 286., drugi odst., k. p.); to utegne biti važno n. pr. za rehabilitacijo. Sodišče, ki izreče novo sodbo (§ 286., tretji odst., k. p.), odredi v končnih odredbah, da se izbriše prva sodba v kazenskem registru. Naknadna uporaba določbe § 64. k. z. pa je po § 360., števil. 1., k. p. mogoča le pri kaznih na svobodi, ne pa pri denarnih kaznih.

Sodba po § 64., k. z. naj bi se glasila: »Obtoženec . . . . je kriv, da je . . . . . (novo dejanje) . . . . in se obsodi upoštevaje sodbo . . . . z dne . . . . . (staro dejanje), ki postane s tem sestavni del te sodbe, z uporabo § 64. k. z. . . . .«

tretji odst., k. p. pristojno za novo sodbo, s sodbo tako dolgo, dokler ne postane sodba sodišča, ki sodi drugo (izločeno) dejanje, pravomočna. Zanimivo je, da je izjemoma sresko sodišče pristojno, da izreče novo sodbo po § 286., tretji odst., k. p., dasi je eno izmed obeh kazni izreklo okrožno sodišče. To velja v primerih, ko določa kazenski zakon za kaznivo dejanje, za katero je pristojno sresko sodišče, kazen »strogega« zavora (§§ 174., 181., drugi odst., 242., 302., drugi odst., 348., prvi odst., 362., prvi odst., k. z.). Če je torej eno teh kaznivih dejanj v realnem steku s kaznivim dejanjem, ki je ogroženo zgolj z zaporom (ne: s strogim zaporom) in za katero je pristojen sodnik poedinec okrožnega sodišča (§ 10., šte. 3., k. p.), določa enotno kazen po § 286., tretji odst., k. p., sresko, ne pa okrožno sodišče.

Ustna obtožba po § 266. k. p. je obligatorna (. . . . .) »za ovo će delo tužilac dići . . .«); ta določba velja tako za tožilca, ki preganja kaznivo dejanje, ki je predmet razprave, kakor za vsakega drugega tožilca¹¹ (torej tudi za tožilca, ki ni istoveten¹² s prvotnim tožilcem), če je pri razpravi navzoč; če pa ni navzoč,¹³ sme tožiti tudi kasneje.

Čim je podal tožilec ustno obtožbo po § 266. k. p., pozove sodišče obtoženca in njegovega branilca, da se izjavita o razširjeni obtožbi. Ako obtoženec nima branilca, ga opozori predsednik (sodnik poedinec) na posledice razširitve (§§ 3., 271. k. p.). Ustna obtožba po § 266. k. p. je torej nedopustna v kontumačnem postopku (§§ 373., drugi odst., 389., prvi odst., k. p.), ker obtoženca ni moči zaslišati.

Sodišče ima troje možnosti, kako da reši ustno obtožbo po § 266. k. p.:

Prva možnost je ta, da se omeji razprava s posebno rešitvijo na predmet prejšnje obtožbe; to stori sodišče 1. če obtoženec ne pristane, da se o razširjeni obtožbi takoj sodi, ker bi se moral na to dejanje uporabiti strožji kazenski zakon; 2. če sodišče ni pristojno za to dejanje; ali če je 3. potrebna skrbnejša priprava obrambe.

¹¹ Lohsing 1920.—476.

¹² Sodišče mora zasebnega tožilca o tem poučiti (anal. §§ 95., četrti odst., 109., tretji odst., k. p.).

¹³ Če ni upravičenega tožilca, ni moči uporabljati določbe § 266. k. p., ker brez tožilca praviloma ni mogoče izvesti razprave (§§ 51., drugi odst., 236. k. p.), izvzemši razprave pri onih sreskih sodiščih, kjer ni vršilcev dolžnosti državnega tožilca (§§ 1., 25. z. d. t.).

Čim izda sodišče to rešitev, mora tožilec, če je upravičen za obtožbo, izrečno zahtevati (sicer je prekludiran), da se mu pridrži pravica pregona zaradi dejanja, ki je predmet ustne obtožbe. Če pa ni upravičen¹⁴ za obtožbo, seveda ne more podati niti ustne obtožbe niti zahtevati, da se mu pridrži pravica pregona; vršilec dolžnosti državnega tožilstva sme v takem primeru zgolj predlagati, da se odstopi spis državnemu tožilstvu (§ 378., drugi odst., k. p.),¹⁵ da uvede pregon zaradi dejanja, ki se je odkrilo pri glavni razpravi. Državni tožilec v tem primeru seveda ni prekludiran, dasi mu sodišče ni pridržalo pravice pregona po § 284. k. p.

Gorenjo tožilčevo zahtevo reši sodišče na ta način, da pridrži tožilcu v sodbenem izreku¹⁶ (tudi v oprostilni ali zavrnilni sodbi) pravico, da sme obtoženca zaradi novega dejanja posebej, t. j. v ločenem postopku¹⁷ preganjati. Če se javnemu tožilcu ne pridrži ta pravica,¹⁸ ne sme več preganjati storilca zaradi novega dejanja, razen če se pozneje pojavijo pogoji za obnovo kazenskega postopanja (§ 364. k. p.); če se pa zasebnemu tožilcu ne pridrži ta pravica, tedaj zaradi tega dejanja ni dopustna niti obnova kazenskega postopanja, ker je smatrati, da se je s konkludentnim dejanjem odpovedal pregonu (§§ 51., drugi odst., 361., drugi odst., k. p.). Tožilec, ki mu je sodišče pridržalo pravico pregona po § 284. k. p., mora nato v treh dneh po objavi sodbe zahtevati, da se

¹⁴ n. pr. vršilec dolžnosti državnega tožilstva pri sreskem sodišču ni upravičen ustno obtožiti obtoženca zaradi dejanja, katero sodi okrožno sodišče; »upravičeni tožilec« pri okrožnem sodišču je zgolj državni tožilec. Prav tako ne more podati ustne obtožbe oseba, ki še ni dovršila šestnajstega leta, pač pa sme to storiti zakoniti zastopnik, če je pri razpravi navzoč; če pa ni navzoč, sme vložiti tožbo (§ 86. k. z.) tudi pozneje.

¹⁵ ker je po § 20. k. p. za obe dejanji pristojno okrožno sodišče, določba §§ 266., 284. k. p. pa za ta primer ni uporabna.

¹⁶ Pridržek pa je tudi tedaj veljaven, če ga sodnik ni sprejel v sodbeni izrek, marveč le v zapisnik. Sodbe pa ni moči izpodbijati zaradi tega, ker nima tega pridržka in ker je ta pridržek zapisan zgolj kot vmesna rešitev v zapisnik o glavni razpravi. Če pa sodišče tožilcu pregona kljub predlogu sploh ni pridržalo (niti v sodbi niti v rešitvi), ni popolnoma rešilo obtožbe (§ 366., šte. 9., k. p.).

¹⁷ Tu gre za izjemo od določbe § 22. k. p., po kateri je dopustna izločitev le do početka glavne razprave.

¹⁸ in če te opustitve uspešno ne izpodbija z revizijo (§ 366., šte. 9, k. p.).

pokreni zakoniti postopek glede novega kaznivega dejanja (n. pr. uvedba preiskave, obtožnica). Ta rok je za državnega tožilca zgolj instruktiven, za zasebnega tožilca pa prekluziven (§§ 5., drugi odst., 361., drugi odst., k. p.).

Druga možnost rešitve ustne obtožbe po § 266. k. p. je ta, da razširi sodišče z vmesno rešitvijo razpravo tudi na dejanje, ki je predmet ustne obtožbe, in da sodi hkrati o predmetu prejšnje in o predmetu razširjene obtožbe; to stori 1. ako je za dejanje pristojno, 2. ako ni treba skrbnejše priprave obrambe in 3. ako obtoženi pristane na razširitev obtožbe; tak pristanek je potreben, če je uporabiti na novo¹⁹ dejanje strožji kazenski zakon.²⁰ Obtoženčev pristanek mora biti jasen in nepogojen, sicer ne velja; sodišče, ki bi sodilo brez takega pristanka, bi zagrešilo kršitev zakona po § 336., števil. 10, k. p.

Seveda sme obtoženec tudi v primeru, ko ni treba njegovega pristanka, zahtevati, da se izvede postopek zaradi novega dejanja ločeno; o tem predlogu odloča sodišče z vmesno rešitvijo, ki jo sme obtoženec izpodbijati z revizijo (§ 336., števil. 5, k. p.) zoper sodbo (§ 329. k. p.).

Tretji način rešitve ustne obtožbe po § 266. k. p. je ta, da odloži sodišče razpravo za predmet prejšnje in za predmet razširjene obtožbe. Sodišče preloži razpravo, če ne razširi razprave na predmet nove obtožbe in če je ne omeji na predmet prejšnje obtožbe (§ 284., prvi odst., k. p.). Ta rešitev je prikladnejša od prve (omejitev razprave na predmet prvotne obtožbe); to zaradi tega, ker je treba slednjič itak odrediti za obe dejanji enotno kazen (§§ 62., 64. k. z.) in zlitii obe sodbi v eno (§§ 20., drugi odst., 286., tretji odst., k. p.). Tudi v primeru preložitve razprave mora tožilec v treh dneh predlagati (§ 284., tretji odst., k. p.), da se pokreni zakoniti postopek (n. pr. uvedba preiskave, umik stare in vložitev nove obtožnice).

K II.

Če zagreši obtoženec med glavno (ustno²¹) razpravo²² v razpravni dvorani kaznivo dejanje in se zaloti pri samem

¹⁹ Obtoženčevega pristanka ni treba, če je »prvotno« dejanje zaradi novo odkritih obtežilnih okolnosti težje kvalificirati, kakor je to storila obtožnica, temveč le tedaj, če je za »novo« dejanje uporabiti strožji zakon.

²⁰ Po nemškem k. p. (§ 266.) je vsaka ustna razširitev obtožbe mogoča le, če obtoženec pristane in če novo dejanje ni zločinstvo.

²¹ Ta določba ne velja za prizivno razpravo, pač pa za razpravo po § 407., drugi odst., k. p.

dejanju (§ 234. k. p.), mora²³ državni tožilec, če je navzoč,²⁴ obtoženca takoj ustno obtožiti po določbah §§ 266., 284. k. p., o katerih smo že govorili (I.). To velja tudi za tožilca, ki ni istoveten s prvotnim tožilcem, n. pr. obtoženec žali med razpravo zasebnega udeleženca, ki ni bil zaslišan kot priča; če je pri razpravi navzoč, mora takoj ustno obtožiti obtoženca kot zasebni tožilec; v tem primeru torej ne velja za zasebno tožbo trimesečni rok § 86. k. z. Tudi oškodovanec (§ 6., šesti odst., k. p.) mora, če je pri razpravi navzoč, takoj podati predlog za kazenski pregon (§ 85. k. z.);²⁵ če ne bi podal predloga, državni tožilec ne bi mogel ustno obtožiti obtoženca in bi bil s pregonom prekludiran (§ 284., prvi odst., k. p.). Ker je predlog (§ 85. k. z.) zgolj procesni pogoj za kazensko tožbo (t. j. za pregon), deli predlog v tem primeru usodo kazenske tožbe (pregona); v primeru §§ 234., 266. k. p. se torej skrajša trimesečni rok § 85. k. z. Po glavni razpravi je namreč oškodovanec prekludiran, ker je prekludiran državni tožilec. Če pa žali obtoženec pričo pri razpravi, ki se vrši na zasebno tožbo, priča seveda ni prekludirana, ker državni tožilec ni navzoč; umestno pa je, da prekine sodnik v takem primeru (če zahteva priča kaznovanje) razpravo in obvesti državnega tožilca, da se udeleži razprave in poda ustno obtožbo po § 266. k. p. Pri sreskih sodiščih je stvar še enostavnejša, ker se lahko uvede postopek že na prijavo oškodovančeve (§ 375., šte. 1, k. p.); pri onih sreskih sodiščih, kjer pa poslujejo vršilci dolžnosti državnega tožilstva (§ 25. z. o d. t.), pa je umestno, da pokliče sodnik v takem primeru vršilca k razpravi. Tako postopanje je umestno radi določb o enotni kazni (§§ 62., 64. k. z., 286., 360., šte. 1, k. p.) in o enotni sodbi (§ 20., drugi odst., k. p.). Navedeno pa ne velja, če »okleveta« obtoženec pričo pri ustni razpravi pred sreskim sodiščem; v tem primeru priči ni treba takoj predlagati kazenskega pregona (§ 85. k. z.), ker vršilec dolžnosti državnega tožilstva ni upravičen razširiti²⁶ obtožbe na to dejanje, saj je za presojo tega dejanja pristojen sodnik

²² torej potem, ko se je razprava pričela (§ 248., prvi odst., k. p., § 387., četrti odst., k. p.) in preden je predsednik izjavil, da je razprava končana (§ 272., drugi odst.).

²³ Legalitetno načelo in prekluzija.

²⁴ če se vrši razprava zaradi oficijalnega delikta.

²⁵ n. pr. obtoženec razžali pričo med glavno razpravo.

²⁶ Le »upravičeni tožilec« sme razširiti obtožbo. Lohsing 1920.—276.

poedinec okrožnega sodišča (§ 302., drugi odst., drugi stavek k. z.).

Ustna obtožba zastopuje tudi za primer, če je zagrešila druga²⁷ oseba (torej: ne obtoženec) med glavno (ustno) razpravo v razpravni dvorani kaznivo dejanje in če se zaloti pri tem dejanju. V tem primeru prekine sodišče razpravo in sodi takoj²⁸ storilca ali pa ga sodi potem, ko je končalo prvotno razpravo. Ako pa ni mogoče takoj soditi to dejanje ali če sodišče ni pristojno, odredi predsednik (sodnik poedinec), da se storilec, ako ni vojak, privede k preiskovalnemu sodniku zaradi nadaljnjega postopka po predlogih upravičenega tožilca. Ustna obtožba je tu mogoča le, če ne gre za krivo pričevanje; pri krivem pričevanju je namreč treba obširnih ugotovitev, da se ugotovi subjektivni dejanski stan (subjektivni moment neresničnosti). Zaradi tega odreja k. p. v določbi § 235. k. p., da je v primeru, če se pojavi upravičen sum, da je priča pri glavni razpravi namerno po krivem pričala, sestaviti poseben zapisnik, ki ga priča podpiše; predsednik (sodnik poedinec) pa sme tudi odrediti, da se taka priča pripre in pošlje z zapisnikom k preiskovalnemu sodniku.

Če je zagrešila druga oseba (ne pa obtoženec) med glavno razpravo kaznivo dejanje, si sme tožilec seveda pridržati pravico tožbe za pozneje. Če pa je obtoženec sam zagrešil kaznivo dejanje, »mora« tožilec, kakor smo že omenili, podati takoj pri razpravi ustno obtožbo²⁹ (... »za ovo će delo dići usmenu optužbu...«), ker bi bil sicer prekludiran (§ 266., drugi odst., k. p.).

K III.

Če je razžaljenec razžalitev (§ 297. k. z.) vrnil in si torej sam vzel zadoščenje, sme sodnik po § 298., drugi odst., k. z. obe stranki ali eno izmed njiju kaznovati ali oprostiti kazni

²⁷ to velja za vse osebe, ki prisostvujejo razpravi, ne pa za člane senata in zapisnikarja, ker izreče sodbo »isto« sodišče. Če je zagrešila »druga« oseba (ne obtoženec) kaznivo dejanje v smislu § 234. k. p., se napravi seveda poseben zapisnik o glavni razpravi (§ 234., četrti odst., k. p.).

²⁸ Sodišče sodi o dejanju, ki se je zgodilo med razpravo, »takoj«, t. j. pod neposrednim vtisom dejanja ali pa, ko dokonča prvotno razpravo, ne pa ob drugi priliki, ko mora n. pr. čakati med razpravo na prihod priče ali izvedenca. Prejšnji zakon (§ 278.) v tem pogledu ni bil tako jasen.

²⁹ tudi v končnem predlogu.

(§ 280., šte. 3, k. p.); kompenzacijo zbog retorzije sme izvršiti brez predloga strank, obe (!) stranki pa sme obsoditi ali oprostiti kazni seveda le tedaj, če sta obe vložili tožbo, odnosno nasprotno tožbo³⁰ (§ 1., drugi odst., k. p.). Kazenski postopnik pač odreja (§ 51., peti odst., k. p.), da sme obdolženec v primeru retorzije do konca razprave³¹ z nasprotno tožbo zahtevati (§ 272., drugi odst., k. p.), naj sodi sodišče tudi tožilca, ki mu je razžalitev vrnil; o obeh tožbah se izreče enotna sodba (§ 20., prvi odst., k. p.). Nasprotno tožbo je moči vložiti do konca glavne razprave³², torej tudi potem, ko je potekel trimesečni rok za vložitev tožbe (§ 86., drugi odst., k. z.)³³ seveda pa le dotlej, dokler pravica na pregon ni objektivno zastarala (§ 78. k. z.). Iz pravkar navedene določbe pa je tudi posneti, da sme obdolženec podati nasprotno tožbo »le« do konca glavne razprave prve stopnje;³⁴ to izvira iz določbe o koneksiteti, po kateri se izvede za vsa koneksna kazniva dejanja edinstven postopek in izreče ena sodba (§ 20., prvi odst., drugi stavek, k. p.). Rok treh mesecev za nasprotno tožbo se torej lahko po § 51., peti odst., k. p. podaljša ali skrajša.³⁵

Pogoj za nasprotno tožbo je, da je za osebo, zoper katero je naperjena, podana podsodnost procesnega sodišča; nasprotna tožba zoper vojaško osebo torej ni dopustna. Nadaljnji pogoj je, da je padla žalitev med istimi osebami; če vložiti zakoniti zastopnik zasebno tožbo namesto mladoletnika (§ 87. k. z.), je mogoča nasprotna tožba le radi dejanja, ki ga je započel mladoletni.

Glede oblike nasprotne tožbe zakon ne določa ničesar; moči jo je vložiti pred razpravo ali med razpravo. Ker velja

³⁰ Nemški k. p. dopušča nasprotno tožbo (§ 388.) ne samo pri razžalitvi, marveč tudi pri drugih kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo.

³¹ sodišča prve stopnje.

³² lege non distinguente tudi pri preloženi razpravi.

³³ Nemški k. z. (§ 198.) odreja to izrečno.

³⁴ Če jo poda obdolženec v drugi stopnji, sme prizivno sodišče kompenzacijo izvršiti, ne sme pa soditi o nasprotni tožbi.

³⁵ § 198. n. k. z. odreja to izrečno, ko pravi: »Če je pri vzajemnih žalitvah predlagala ena stranka pokaznitev, mora druga stranka podati predlog za pokaznitev najkasneje do konca razprave prve stopnje, sicer izgubi to pravico; to pravico pa ima tudi tedaj, če je že potekel trimesečni rok.«

Slično odreja o. čeh. k. z. (§ 29., četrti odst.), da se sme podati nasprotna tožba samo (!) do konca razprave o tožbi.

določba o nasprotni tožbi le za razžalitev (§ 297. k. z.), ne pa za kleveto, se uporablja določba § 51., peti odst., k. p. praviloma le v postopku pri okrajnem sodišču (§§ 374.—389. k. p.). Pri okrožnem sodišču je nasprotna tožba mogoča le v primeru koneksitete; v tem izjemnem primeru veljajo tudi za nasprotno tožbo določbe §§ 51., prvi odst., 92., četrti odst., 202. in nasl. k. p., ker je treba izvesti o vseh koneksnih dejanjih »enoten postopek« (§ 20., drugi odst., k. p.). Če se pa vložijo nasprotna tožba v tem primeru med glavno razpravo, jo je moči vložiti tudi ustno.³⁶

K IV.

Če je sodilo sresko sodišče o dejanju, ki ga je kvalificirati za zločinstvo, sme okrožno kot prizivno sodišče na predlog državnega tožilca in z obtoženčevim pristankom takoj presoditi to dejanje kot sodišče prve stopnje (§ 407., drugi odst., k. p.). Pogoj tej pretvoritvi prizivnega sodišča v sodišče prve stopnje pa je ta, da je za razsojo stvari pristojen senat trojice³⁷ in da je stvar zrela za razsojo.

Za to razpravo veljajo določbe o glavni razpravi pred senatom trojice okrožnega sodišča (sedemnajsto poglavje k. p.). Postopek po § 407., drugi odst., k. p. je torej mogoč le tedaj, če je obtoženi navzoč, zanj torej ne velja določba § 402. k. p., temveč ona § 236., drugi odst., k. p. Za dokazni postopek pa veljajo določbe §§ 254.—267. k. p., ne pa ona § 404. k. p. Postopek po § 407., drugi odst., k. p. se razlikuje od glavne razprave pred senatom trojice okrožnega sodišča le v tem, da nadomešča v tem primeru pismeno obtožnico ustni predlog državnega tožilca. V sodbi se hkrati tudi izreče, da se sodba prve stopnje razveljavi. Ta sodba velja za sodbo prve stopnje; proti njej sta dopustna pravna leka revizije in nepopolnega priziva, tako kakor proti vsaki drugi sodbi okrožnega kot zbornega sodišča prve stopnje (§ 410., četrti odst., k. p.).

Končno še nekaj splošnih opomb:

Sodnik, ki je priča kaznivega dejanja, ki se je izvršilo med glavno (ustno) razpravo (§ 234. k. p.), seveda ni izklju-

³⁶ Pravosudje 1932., str. 228. in 435.

³⁷ Okrožno kot prizivno sodišče pa se ne sme pretvoriti v tem v senat petorice (§ 278., 406., drugi odst., k. p.).

Slično določbo kakor § 407., drugi odst., k. p. je imel tudi nemški k. p. (§ 369.), z novelizacijo l. 1924. so jo pa opustili (§ 328.).

čen, da sodi to dejanje, ker je bil priča »o priliki« službenega posla, ne pa »izven« službenega posla (§ 28., šte. 5, k. p.). Pač pa je sodnik izključen, če je bil pri razpravi sam žaljen torej »s kaznivim dejanjem oškodovan« (§ 28., šte. 1, k. p.). Kljub žalitvi pa sme izreči redovno kazen, ker velja izključitev po § 28. k. p. le za sodstvo, ne pa za disciplinsko oblast (redovno kazen), saj se z redovno kaznijo kaznuje storilec le radi tega, ker je žalil ugled sodišča, ne pa ker je žalil osebo čast sodnikovo.

V vseh primerih ustne obtožbe ni ugovornega postopka (§§ 204.—211. k. p.), ker tak postopek ni združljiv s sumaričnim značajem postopka, ki se izvede na ustno obtožbo.

Za ustno obtožbo tudi ne velja načelo določbe § 57. k. p., da sme imeti obdolženec v kazenskem postopku vsak čas branilca; če pa je branilec slučajno navzoč, si ga sme obtoženec seveda vzeti, ne more pa z uspehom zahtevati, naj se razprava radi tega preloži (§ 237., tretji odst., k. p.). Nedopustno pa je soditi na podstavi ustne obtožbe, če je obrana obvezna (§ 60., prvi odst., k. p.), če obtoženi nima branilca.

Ako je sodišče omejilo razpravo na predmet prejšnje obtožbe (§ 266., tretji odst., k. p.) in izreklo sodbo, se sme kazen³⁸ iz te sodbe takoj izvršiti, dasi je tožilcu pridržana pravica pregona radi dejanja, ki je predmet ustne obtožbe. To je neprilika za obtoženca, ker je v tem primeru lahko ob dobroto določbe § 64. k. p. Če se namreč ta kazen izvrši, preden je izreklo sodišče kazen radi izločenega dejanja, ni moči več zlitih obeh kazni v eno, ker je pogoj določbe § 64. k. z. ta, da kazen iz prve sodbe še ni prestana. To nevarnost skuša zakon odstraniti z določbo § 285., drugi odst., k. p., ki pravi, da sme sodišče odgoditi izvršljivost prve sodbe (§ 266., tretji odst., k. p.) in odrediti, da se čaka z izvršitvijo te sodbe, dokler se ne izreče sodba po novi obtožnici. Glede pravnih lekov pa je postopati v takem primeru tako, kakor da sta bili obe sodbi izrečeni obenem. Če je bil obtoženec v preiskovalnem zaporu, se pa vsteje v kazen tudi čas, ki ga je prebil v zaporu po razglasitvi sodbe (§ 420. k. p.).

Končno še nekaj besed o razmerju disciplinske oblasti predsednika senata (sodnika poedinca) in med ustno obtožbo radi kaznivih dejanj, izvršenih med glavno razpravo. Če se kdo pri razpravi nedostojno vede, ga sme predsednik (sodnik poedinec) kaznovati z redovno kaznijo po določbah §§ 229.—231. k. p. Če pa ima to nedostojno vedenje

³⁸ če ne gre za smrtno kazen, ki se mora v takem primeru vedno odložiti.

hkrati znake oficijalnega kaznivega dejanja, sodi sodišče to dejanje zgolj po določbah §§ 234., 266. k. p. ter ne izreče disciplinske kazni, ker je takojšnja kazenska obsodba povračilo tako za kaznivo dejanje kakor za nerednost. Če pa ima nepristojno vedenje znake kaznivega dejanja, ki se preganja na zasebno tožbo ali na predlog, se sme storilec kaznovati z redovno kaznijo, dasi si je prizadeti pridržal pravico pregona za pozneje ali dasi se je odrekel tožbi (§ 234., drugi odst. k. p.). Redovna kazen po §§ 229.—231. k. p. seveda ne konzumira³⁹ kaznivega dejanja razžalitve (§ 297., k. z.), dasi govorita določbi §§ 229., 230. k. p. o redovnih kaznih za razžalitve; zakon pa ne smatra teh žalitev za privilegirano, temveč za kvalificirano dejanje, ker se je zgodilo med sodno razpravo, torej na kraju, kjer je potrebna posebna dostojnost.

Književna poročila.

Dr. Subotić M. Dušan: Šest osnovnih problema krivičnog prava. Beograd, izdavačka knjižarnica Gece Kona, 1933. Str. 148.

Pisatelj oznanjene knjige je danes predsednik kasacijskega sodišča v Beogradu, bil je pa že v redakcijski komisiji za izdelavo načrta kazenskega zakonika iz l. 1910. ter je ostal v njej dotlej, da je kot minister pravde predložil vladni predlog za enotni kazenski zakonik narodni skupščini (3. novembra 1927). Poslej pa, zlasti pri zadnji redakciji iz l. 1929., ni bil osebno udeležen. Iz tega se vidi, da je pač eden izmed tistih oseb, ki je upravičen v mnogočem dati redakcionalno-avtentična pojasnila, da pa ima vendar le svobodne roke — za kritično presojevanje tega, kar je na kraju krajev nastalo. Naprošen od Kolarčevega narodnega vseučilišča, imel je od 8. marca do 10. aprila 1933 šestero predavanj, ki je bilo vsako posvečeno posebnemu problemu kazenskega prava. Ob sklepu svoje knjige je pisatelj sam povedal, da so imela njegova predavanja velik uspeh. Mi bi to radi verjeli, tudi če tega ne bi bil sam navedel; saj sta jamčila za uspeh tako osebnost predavatelja, kakor tudi imenitnost predmeta predavanj. Sedaj leže ta predavanja v obliki knjige pred nami, postala so predmet proučevanja in dostopna za presojo tudi znanstvenikom. Razdelitvi vse snovi na osnovne probleme: kaznivo dejanje; storilec kaznivega dejanja; kazenska odgovornost; kazni, njih svrha in izvršitev; očuvalne odredbe in njih izvršitev; maloletniki in njihov pravni položaj v kazenskem pravu, ni ničesar prigovarjati; tudi razvrstitev je logična in pravilna. Vidi se, da je Subotić hodil namenoma svojga pota, pri tem pa pazil, da se drži obče razumljivega razlaganja za povprečnega inteligenta, ki ni pravnik. Na dlani leži, da v kratko odmerjenem času za vsako predavanje ni mogel biti izčrpen. Dovolj mu je bilo, da je predočil

³⁹ Lohsing 388, nasprotno Finger II. 1914.—266.